• Чалавек на сваім месцы

Адданы зямлі

З Іванам Якаўлевічам Кокатавым я пазнаёміўся ў канцылярыі калгаса «Чырвоны маяк». Падказаў мне напісаць пра яго галоўны аграном гэтай гаспадаркі Фёдар Кузьміч Сарокін, гутарку з якім я меў напярэдадні.

— Кокатаў умелы арганізатар, патомны селянін, — сказаў Фёдар Кузьміч. — Такіх у нас засталося нямнога. Зорак з неба не хапаў, але ўсё жыццё аддае калгасу. Заслужаны чалавек.

Мы селі ў кутку калгаснай канторы з Іванам Якаўлевічам, і размова пачалася. Вось скупыя радкі яго біяграфіі.

Нарадзіўся Кокатаў у 1934 годзе ў Баханах — цяпер цэнтральнай сядзібе мясцовага калгаса «Чырвоны маяк». Скончыў школу, адслужыў у радах Савецкай Арміі. Паступіў у вучылішча механізацыі — гэтая навучальная ўстанова існавала яшчэ ў Касцюковічах. Атрымаў правы трактарыста-машыніста шырокага профілю і вярнуўся назад у калгас, стаў працаваць механізатарам.

— Спярша далі мне гусенічны трактар, — успамінае Іван Якаўлевіч. — Складаная была для мяне ў той час гэтая машына. І хоць тэарэтычна ведаў я яе добра, на практыцы ўсё ж здараліся няўвязкі. Але гэта было толькі на пачатку маёй працоўнай дзейнасці. Асвоіўшыся як мае быць з трактарам, навучыўшыся на ім добра араць глебу, мне неўзабаве навешваюць на яго нагрузчык. І пачаў грузіць угнаенні.

Быць трактарыстам адна справа. Іншая справа — працаваць на трактары. Рабочы дзень у калгасных механізатараў пачынаецца вельмі рана.

— Вясной, улетку і да канца ўборкі ў тыя шасцідзесятыя-сямідзесятыя гады, — гаворыць Кокатаў, — мы прыходзілі на работу ў шэсць гадзін раніцы. Агледзіш трактар, зробіш, дзе трэба, змазку, падцягнеш гайкі — і ў поле. У восем гадзін раніцы я ўжо на нагрузчыку, асабліва вясной, пры ўнясенні арганікі. Ну і трактарысты на раскідвальніках за мной спяшаюцца. Ісправа пачынаецца. І так да канца светлавога дня. А бывала парой, працавалі і пры святле фар. На абед не ездзілі. Палуднавалі там жа, на полі. Выпрацоўка была самая высокая.

На гусенічных трактарах адпрацаваў Іван Якаўлевіч дзесяць гадоў. І што важна, тэхніку ён не ганяў у «капіталку» — не даходзіла да гэтага. Кокатаў пастаянна праводзіў тэхнічны догляд машын. А гэта працягвала тэрмін эксплуатацыі іх. Прычым, механізатар няўхільна дабіваўся эканоміі паліва.

Праз дзесяць гадоў перасеў Іван Якаўлевіч за руль колавага «МТЗ». На гэтым трактары ён таксама адпрацаваў такі ж тэрмін — з 1974 па 1984 год. У гэты час асабліва вызначыўся калгасны механізатар. Неўзабаве, у пачатку сямідзесятых гадоў, яго прызначаюць ужо звеннявым па вырошчванню прапашных культур. Вырошчваў кукурузу, кармавыя караняплоды, бульбу. Набыўшы адпаведныя навыкі ў выкананні гэтых работ, праз некалькі гадоў у калгасе загаварылі аб поспехах механізатара-хлебароба Кокатава.

— Самыя высокія ўраджаі бульбы, — расказвае Іван Якаўлевіч, — у калгасе сталі атрымліваць ужо ў пачатку васьмідзесятых гадоў. Вырасціць па дзвесце цэнтнераў клубняў на гектары — гэта для нас была няцяжкая справа. Гэтаму, канешне, папярэднічалі работы па паляпшэнню ўрадлівасці палёў. Пад бульбу, у разліку на гектар, клалі да васьмідзесяці тон торфагноевых кампостаў. Спярша механізатары майго звяна атрымлівалі па 250—280 цэнтнераў бульбы, а потым — па трыста і больш цэнтнераў з гектара. Нам не было роўных у калгасе ў гэтым плане.

Быў Кокатаў і звеннявым па вырошчванню зерневых у гаспадарцы. Ад 33 да 40 цэнтнераў з гектара намалочвалі зерня яго члены звяна — камбайнеры. А ў цэлым Іван Якаўлевіч на збожжаўборачным агрэгаце сам адпрацаваў звыш дваццаці сезонаў.

Амаль столькі ж, колькі і сам Кокатаў, працуюць у калгасе і яго сябры-механізатары, равеснікі яго Іван Рыгоравіч Старасценка, Міхаіл Максімавіч Казянкоў, Аляксей Паўлавіч Луцаеў, Мікалай Піменавіч Лагуценка і другія. У свой час з іх складаўся асноўны механізатарскі касцяк гаспадаркі. І зараз яны працягваюць сваю справу, толькі адзін Лагуценка па стану здароўя перайшоў у будаўнічую брыгаду. Ды і ў бліжэйшым будучым многія з іх не жадаюць пакідаць тэхніку. А на іх прыкладзе выхоўваецца і моладзь. Нездарма ж у калгасе ўсе кампаніі — і пасяўная, і ўборачная — праводзяцца на высокім агратэхнічным, іменна тэхнічным, узроўні і ў лепшыя тэрміны.

Склаўся добра і сямейны лёс Івана Якаўлевіча. Ажаніўся ён у свой час з мясцовай прыгажуняй, сінявокай Марыяй Трахановай, якая працавала на свінагадоўчай ферме калгаса. Вырасцілі яны чатырох дзяцей, далі ім пуцёўку ў самастойнае жыццё. Сын Мікалай працаваў у калгасе разам з бацькам на камбайне, потым стаў механікам, завочна скончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію. Зараз працуе Мікалай у міліцыі, але хутка вернецца ў калгас. Другі сын, Алег — вадзіцель аўтапарку № 23. Што цікава, свае жылыя дамы сыны пабудавалі ў Баханах, паблізу бацькі. У абодвух — свае сем'і.

— А вось дочкі нашы — Люба, Света і Ліда — разляцеліся па свету, жывуць у розных мясцовасцях, — усміхаецца Іван Якаўлевіч. — Павыходзілі замуж, ва ўсіх сваё жыццё. Цяпер у нас з жонкай аж дванаццаць унукаў. Бывае, як збяруцца неяк разам у Баханах, аж сцены трапечуць у бацькоўскім доме. Цяпер мая Марыя Аляксееўна крыху свабаднейшая стала — на пенсію выйшла. А праз два гады пайду і я на заслужаны адпачынак.

Толькі нешта не верыцца, што Іван Якаўлевіч пойдзе адпачываць. Ён яшчэ поўны працоўнай энергіі і зараз. І калі я намякнуў Кокатаву, ці не пажадае ён стаць фермерам, будучы ўжо потым на пенсіі, то пачуў у адказ:

— Я не супраць фермерства і зараз. Ды вось тэхніка дарагая цяпер. Працую я на трактары МТЗ-82, а ведаеце, колькі ён каштуе? Аж 120 тысяч рублёў. А да яго ж патрэбны і неабходны набор прычапных прылад. І гэта зноў вунь колькі грошай каштуе. А на прадукцыю земляробства цэны нізкія. Так што, нічога ў мяне не выйдзе, хоць я і змог бы ўзяць у калгасе гектараў сто зямлі. Апрацаваць не здолею.

У Баханах Кокатава называюць яшчэ і патомным хлебаробам.

— І сапраўды так, — згадваецца Іван Якаўлевіч. — Дзед мой Іван Цімафеевіч і бацька Якаў Іванавіч увесь час працавалі тут на зямлі. Пры новай уладзе адныя з першых уступілі ў калгас, хоць жылі яны кожны ў сваім доме, мелі свае гаспадаркі. Прывучылі і мяне да зямлі. І я ніколькі не шкадую аб гэтым. З зямлі пайшлі мае карані і ведаю, што і дзеці нашы таксама імі сілкуюцца...

Неўзабаве я вяртаўся дадому. Наперадзе, па дарозе да шашы, стаяў трактар з бочкай. Калі я параўнаўся з ім, насустрач выйшаў... мой нядаўні субяседнік.

— Не чакалі? — запытаўся Кокатаў. — А я вас чакаў. Садзіцеся, падвязу да горада, еду на маслазавод за сыроваткай для калгасных свіней. Цяпер, зімой, я на гэтай рабоце.

Ужо па дарозе мы працягвалі размову. І менавіта зноў пра фермерства. Відаць, у Івана Якаўлевіча была нейкая думка яшчэ наконт гэтай праблемы. І я падштурхнуў яго, каб ён выказаў яе.

— Фермеры не накормяць краіну, — пачаў Кокатаў. — На гэта ёсць некалькі прычын. Дзве з іх нам ужо вядомыя — дорага каштуе тэхніка і амаль не цэніцца прадукцыя земляробства. Калі ліквідаваць калгасы і раздаць зямлю, то трэба на ёй быць сапраўдным гаспадаром. Само сабой зразумела, што такія людзі знойдуцца. Ну, а калі зямля трапіць да нядбайлы, або да п'яніцы, што тады будзе? Запусцеюць палеткі. Вось чаго страшна. Нават зараз я назіраю, як працуюць [illegible]ны асобныя калгасныя механізатары. Адзін можа кінуць трактар і пайсці з работы, другі не лічыць за ганьбу спазніцца на працу. Стараннасці ў сяго-таго няма. Балюча глядзець на гэта.

— Ну, а калі гаспадаром на зямлі стане, скажам, мільянер нейкі, што з гэтага будзе?

— З аднаго боку, такога дапусціць, [illegible]ка, нельга. А з другога — давядзецца ўжалваць усім, як некалі працавалі ад зары да зары на сваёй зямлі нашы продкі. Іх потым кулакамі называлі за поспех у працы, здабыты мазалём. А хто не будзе ўпірацца, давядзецца жабраваць. Гісторыя такія прыклады прыводзіць нам.

У размове непрыкметна праляцеў час. Вось і Хоцімск. Мы развіталіся. Думаю, што не надоўга. Штосьці ёсць у Івана Якаўлевіча прыцягальнае, хлебаробскае, што, дарэчы, і мне добра знаёма.

Да новай сустрэчы, Іван Якаўлевіч!

І. ЦІТОЎ.

Цітоў, І. Адданы зямлі / І. Цітоў // Шлях Кастрычніка. — 1992. — 18 лютага. — С. 2.

Лёс Івана Якаўлевіча Кокатава, жыхара вёскі Баханы Хоцімскага раёна.